

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана з навчальної роботи

Володимир ПАСЬКО
« 10 » _____ Факультет 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ПРАКТИКУМ З СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ
для студентів

галузь знань	10 - природничі науки
спеціальність	106 – Географія
освітній рівень	магістр
освітня програма	економічна та соціальна географія
вид дисципліни	обов'язковий компонент

Форма навчання – денна
Навчальний рік – 2021/2022
Семестр – 4
Кількість кредитів ECTS 12
Мова викладання, навчання
та оцінювання українська
Форма заключного контролю залік

Викладач: Хвесик Юлія Михайлівна, доктор економічних наук, професор кафедри економічної та соціальної географії

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ) «__» 20__ р.
на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ) «__» 20__ р.

КИЇВ – 2021

Розробник: **Хвесик Юлія Михайлівна**, доктор економічних наук, професор кафедри економічної та соціальної географії

ЗАТВЕРДЖЕНО

«08» 12 2021 р.

Завідувач кафедри

_____ проф. Костянтин МЕЗЕНЦЕВ

Протокол № 9 від «08» 12 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол № 9 від «10» 12 2021 р.

Голова науково-методичної комісії _____ доц. Наталія КОРОГОДА

«10» 12 2021р.

ВСТУП

1. Мета дисципліни – Здатність розв’язувати складні наукові задачі та практичні проблеми суспільно-географічного, економічного, соціально-демографічного, екологічного характеру, включно з прийняттям рішень щодо відбору даних та вибору методів досліджень при вивченні географічних процесів (відповідно до спеціалізації) у різних просторово-часових масштабах із використанням комплексу міждисциплінарних даних та в умовах недостатності інформації. Здатність ставити та успішно розв’язувати на достатньому професійному рівні складні науково-дослідницькі та практичні задачі, узагальнювати практику розвитку і розміщення господарства у регіонах, містах та сільській місцевості, прогнозувати напрями розвитку, здійснювати професійну географічну підготовку здобувачів вищої освіти.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- знання теоретичних та методичних основ суспільної географії, методів суспільно-географічних досліджень. Успішне опанування дисципліни «Економічна і соціальна географія України»;
- вміння аналізувати сутність, чинники, виявляти та оцінювати наслідки економічних, соціально-демографічних та екологічних проблем у регіонах, містах та сільській місцевості;
- володіння кількісними (аналізу і синтезу, статистичним, порівняльно-географічним, картографічним, кореляційного та кластерного аналізу, групування, типізації тощо) та якісними (опитування, інтерв'ю) методами суспільно-географічних досліджень.

3. Анотація навчальної дисципліни: Навчальна дисципліна присвячена вивченню сучасних економічних, соціально-демографічних та екологічних проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості в Україні та формування навичок науково-дослідницької діяльності стосовно визначення концептуальних підходів і методів аналізу економічних, соціально-демографічних та екологічних проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості.

4. Завдання вивчення дисципліни полягає у:

- здатності реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні при наданні пропозицій щодо вирішення проблем регіону (ЗК-1);
- здатності працювати в глобальному міжнародному та вітчизняному інформаційному середовищі за фахом щодо проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості та вільно володіти та спілкуватися діловою англійською та іншою (шими) іноземною (ними) мовою (мовами) в професійній діяльності(ЗК-5, К-6);
- здатності до генерування духу підприємництва, заохочення креативності та бажання досягнення успіху і самореалізації, розробляти та управляти проектами, мотивувати людей та рухатися до спільної мети і діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК-9, ЗК-11);
- здатності до абстрактного мислення, пошуку, опрацювання, аналізу та синтезу інформації в географічній науці, проведення досліджень на відповідному рівні (ЗК-13);

- знанні сучасних засад взаємодії природи і суспільства, сталого розвитку із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, регіонального розвитку територіального та міського планування (ФК-2);
- володінні сучасними методами досліджень, які використовуються у науково-дослідницьких та проектних організаціях при дослідженні географічних об'єктів та процесів, а також вмінні проектувати, планувати і проводити наукові дослідження, здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове впровадження у виробництво, писати наукові роботи, формулювати задачі моделювання географічних об'єктів і процесів із використанням сучасних кількісних та якісних методів дослідження, геоінформаційних технологій (ФК-4, ФК-7, ФК-10).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність*)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	сутність, специфіку та класифікацію проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості	Семінарське заняття	виконання творчих аналітично-розрахункових робіт, презентація, дискурс	До 40%
1.2	сутність, особливості та наслідки економічних проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості в Україні	Семінарське заняття, аналітична робота		
1.3	сутність, особливості та наслідки соціально-демографічних проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості в Україні	Семінарське заняття, аналітична робота		
1.4	сутність, особливості та наслідки екологічних проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості в Україні	Семінарське заняття, аналітична робота		
2.1	застосовувати на практиці методичні основи аналізу економічних проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості	Семінарське заняття, аналітична робота	виконання творчих аналітично-розрахункових робіт, презентація, дискурс, залік	10%
2.2	застосовувати на практиці методичні основи аналізу соціально-демографічних проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості	Семінарське заняття, аналітична робота		10%
2.3	застосовувати на практиці методичні основи аналізу екологічних проблем розвитку регіонів, міст та сільської	Семінарське заняття, аналітична		10%

	місцевості з використанням сучасних кількісних та якісних методів географічних досліджень	<i>робота</i>		
2.4	оцінювати гостроту прояву проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості	<i>Семінарське заняття, аналітична робота</i>		10%
3.1.	Комунікація: вміння обґрунтовувати власну позицію під час здійснення аналізу та виборі найбільш дієвих заходів вирішення економічних, соціально-демографічних та екологічних проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості з позицій сталого розвитку; вміння демонструвати здатність до адаптації та дії в новій ситуації, пов'язаній з роботою за фахом, вміння генерувати нові ідеї в географії	<i>Семінарське заняття, аналітична доповідь, дискусія, вирішення конкретних ситуацій</i>	<i>виконання творчих аналітично-розрахункових робіт, презентація, дискурс, залік</i>	До 10%
4.1.	Автономність та відповідальність: вміння аналізувати, оптимізувати й застосовувати сучасні інформаційні технології під час рішення задач, що виникають в процесі діяльності органів виконавчої та законодавчої влади щодо проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості в контексті сталого розвитку.	<i>семінарське заняття, аналітична доповідь, дискусія, вирішення конкретних ситуацій</i>	<i>виконання творчих аналітично-розрахункових робіт, презентація, дискурс, залік</i>	До 10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибірових дисциплін, які не входять до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)										
	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	4.1	
ПРН-2. Застосовувати свої знання для визначення і вирішення проблемних питань і прийняття обґрунтованих рішень в географічних дослідженнях	+	+			+						+
ПРН-7. Знати сучасні кількісні та якісні методи географічних досліджень, вміти їх застосовувати у виробничій та науково-дослідницькій діяльності							+				
ПРН-9. Розробляти та впроваджувати механізми територіального (просторового, міського) планування, регіонального управління, здійснювати моніторинг регіонального розвитку, складати плани та програми									+		+
ПРН-10. Демонструвати здатність до адаптації та дії в новій ситуації, пов'язаній з роботою за фахом, вміння генерувати нові ідеї в географії							+			+	

Економічні проблеми розвитку регіонів, міст та сільської місцевості України		10	40
Соціально-демографічні проблеми розвитку регіонів, міст та сільської місцевості України		10	35
Екологічні проблеми розвитку регіонів, міст та сільської місцевості України		10	30
Проблеми раціонального розміщення економіки та сталого розвитку регіонів, міст та сільської місцевості в Україні		10	40
Тематичний блок 2. Суспільно-географічні засади дослідження проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості в Україні			
Підготовка теоретичних основ, розробка методики та визначення методів дослідження індивідуального науково-дослідницького проекту з проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості України		10	35
Збір та систематизація даних, їх аналіз, виявлення особливостей, чинників, закономірностей поширення явищ і процесів		10	40
Формулювання висновків, підготовка картографічних матеріалів та презентації науково-дослідницького проекту з проблем розвитку регіонів, міст та сільської місцевості України		10	30
Разом		80	280

Загальний обсяг – **360 год.**, в тому числі:
семінарські заняття – **80 год.**
самостійна робота – **280 год.**

9. Рекомендована література:

Основна:

1. Шаблій О.І. Основи суспільної географії: Підручник. – 2-ге вид. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 296 с.
2. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навч. посібник. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.
3. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність та поляризація: Монографія. – К.: Прінт сервіс, 2014. – 132 с.
4. Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. Науково-дослідницький практикум з суспільної географії : Навчально-методичне видання. – К. : ДП «Прінт Сервіс», 2014. – 47 с.
5. Урбаністична Україна: в епіцентрі просторових змін: Монографія / За ред. К.Мезенцева, Я. Олійника, Н.Мезенцевої. – К.: Фенікс, 2017. – 438 с.
6. Барановський М.О. Наукові засади суспільно-географічного вивчення сільських депресивних територій України. – Ніжин, 2009. – 396 с.
7. Пістун М.Д., Мельничук А.Л. Сучасні проблеми регіонального розвитку: Навч. посібник. – 2ге видання. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. – 286 с.

Додаткова:

1. Безпека регіонів України і стратегія її гарантування. – Т.1. Природно-техногенна (екологічна) безпека / За ред. Б.М.Данилишина. – К.: Наукова думка, 2008. – 391 с.
2. Гладкий О.В. Наукові основи суспільно-географічних досліджень промислових агломерацій: Монографія. – К.: ВГЛ «Обрії», 2008. – 360 с.
3. Голіков А.П. Економіко-математичне моделювання світо-господарських процесів: Навч. посібник. – К.: Знання, 2009. – 222 с.

4. Гудзеляк І.І. Географія населення: Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 232 с.
5. Гукалова І.В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація: Монографія. – К., 2009. – 346 с.
6. Джаман В. О. Регіональні системи розселення : демогеографічні аспекти: Монографія. – Чернівці: Рута, 2003. – 392 с.
7. Дністрянський М.С. Етногеографія України: Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 232 с.
8. Дністрянський М.С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики: Монографія. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 490 с.
9. Доценко А.І. Територіальна організація розселення (теорія та практика). – К.: Фенікс, 2010. – 536 с.
10. Запотоцький С.П. Регіональна конкурентоспроможність: Суспільно-географічні засади формування: Монографія. – К.: Бізнес Медіа Консалтинг, 2012. – 424 с.
11. Заставецька Л.Б. Системи розселення і геопросторові проблеми вдосконалення адміністративно-територіального устрою України: Монографія. – Т. : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – 331 с.
12. Захарченко В.І. Трансформаційні процеси у промислових територіальних системах України: Монографія. – Вінниця: Гіпаніс, 2004. – 547 с.
13. Інноваційно-інвестиційна і технологічна безпека трансформації регіональних економічних систем. / За ред. М.А. Хвесика. – К.: Наукова думка, 2013. – 487с.
14. Іщук С.І. Промислові комплекси України. Наукові основи територіальної організації: Навч. посібник. – К.: Вид-во ПАЛИВОДА А.В., 2003. – 248 с.
15. Маруняк Є.О. Глобалізація та її вплив на розвиток регіонів України. – К.: Реферат, 2007. – 224 с.
16. Масловська Л.Ц. Сталий розвиток продуктивних сил регіонів: теорія, методологія, практика: Монографія. – К.: Вид-во КНТЕУ, 2003. – 365 с.
17. Мезенцев К.В. Регіональне прогнозування соціально-економічного розвитку: Навч. посібник. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. – 82 с.
18. Мезенцев К.В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку: Монографія. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2005. – 253 с.
19. Мезенцева Н.І., Кривець О.О. Гендер і географія в Україні: Монографія. – К.: Ніка-Центр, 2013. – 194 с.
20. Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В. Суспільно-географічне районування України: Навч. посіб. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2000. – 228 с.
21. Мезенцева Н.І., Мороз І.М. Інвестиційна діяльність в агропродовольчому виробництві України: регіональні аспекти: Монографія. – К.: Обрії, 2011. – 163 с.
22. Немец Л.Н. Устойчивое развитие: социально-географические аспекты (на примере Украины): Монография. – Харьков: Факт, 2003. – 383 с.
23. Немец К.А., Немец Л.М. Просторовий аналіз у суспільній географії: нові підходи, методи, моделі: Монографія. – Харків: ХНУ, 2013. – 225 с.
24. Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Економічна та соціальна географія: сучасний стан і перспективи розвитку. – К.: ВГЛ «Обрії», 2009. – 63 с.
25. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії: Посібник. – К.: Знання, 1998. – 416 с.
26. Пилипенко І.О. Суспільно-географічна периферія: концепція, параметризація і делімітація: Монографія. – Херсон: Грінь Д.С., 2015. – 264 с.
27. Підгрушний Г.П. Промисловість і регіональний розвиток України: Монографія. – К.: Інститут географії НАН України, 2009. – 300 с.

28. Пістун М.Д., Мезенцев К.В., Тьорло В.О. Регіональна політика України: суспільно-географічний аспект: Монографія. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2004. – 130 с.
29. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія / За ред. З.С. Варналія. – К.: Знання України, 2005. – 498 с.
30. Ровенчак І.І. Географія культури: проблеми теорії, методології та методики дослідження: Монографія. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 240 с.
31. Руденко В. П., Руденко С.В. Оцінка природно-ресурсного потенціалу України як основа менеджменту природоохоронної діяльності : Монографія. – Чернівці : ЧНУ, 2014. – 248 с.
32. Смаль В.В. Трансформація господарства постіндустріальних країн: наукові засади суспільно-географічного дослідження. – К.: Київський нац. ун-тет імені Тараса Шевченка, 2011. – 370 с.
33. Смаль І. Економічна і соціальна географія України: Навч. посібник. – Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2009. – 287 с.
34. Сонько С.П. Просторовий розвиток соціо-природних систем: шлях до нової парадигми: Монографія. – К.: Ніка Центр, 2003. – 287 с.
35. Сонько С.П., Скринько М.М. Інфраструктура в умовах транзитивної економіки: Монографія. – Харків: Екограф, 2004. – 256 с.
36. Соціально-економічна географія України: Навч. посіб. / За ред. О.І. Шаблія. – Львів: Світ, 1994. – 608 с.
37. Територіальна структура господарства і розселення населення в Україні / За ред. В.П. Нагірної – К.: Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2010. – 280 с.
38. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Навч. посібник. – Одеса: Астропринт, 2001. – 560 с.
39. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С. Планування територій.: навч. посіб. – Херсон: Грінь Д.С., 2014. – 268 с.
40. Трансформація структури господарства України: регіональний аспект: Монографія / За ред. Г.В. Балабанова, В.П. Нагірної, О.М. Нижник. – К.: Міленіум, 2003. – 404 с.
41. Яворська В.В. Регіональні геодемографічні процеси в Україні: Монографія. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2013. – 384 с.
42. Mezentsev K., Pidgrushnyi G., Mezentseva N. Challenges of the Post-Soviet Development of Ukraine: Economic Transformations, Demographic Changes and Socio-Spatial Polarization // Understanding Geographies of Polarization and Peripheralization: Monograph / Henn S., Lang T., Sgibnev W., Ehrlich K. (eds). New York : Palgrave Macmillan, 2015. – P. 252-269.